

Філософсько-правовий контекст: параметри різноманіття і єдності¹

Іноді, коли читаєш наукові тексти, стає неймовірно нудно і хочеться заснути назавжди... Ця книга — повна протилежність, її цікаво читати, вона викликає резонансний відгук!

За всіх не ручаюся і не кажу за «всю наукову громадськість», висловлю своє, суто жіноче, сприйняття. Для мене це — книга-провідник, яка вводить у новий семантичний простір, величезний і багатогранний. Простір, який приваблює неоднозначністю, різноманіттям, новизною й одночасно страшить своїми висотами. Хочеться читати вдумливо і спокійно, повертаючись до тих чи інших думок.

Книга складається з чотирьох розділів, які становлять собою єдине ціле, якщо не композиційно, то ідейно і сутнісно, і це ціле — філософія права: минула, сучасна, майбутня.

Перші два розділи містять статті автора, внутрішньо пов'язані тематичною єдністю. Кожна стаття — свідчення не тільки глибокого осмислення С. Максимовим правової реальності, а й переживання ним цієї реальності. Ми бачимо динаміку розвитку правосвідомості автора за останні сім років, у цей час його турбують «Кантівський проект правового суспільства і нові демократії», «Ідея правової держави в контексті становлення і розвитку європейської правової культури», «Концепція дуальної природи права Роберта Алексі» і ювілей Е. Ю. Соловйова.

Ідейним стрижнем другого розділу є філософське осмислення проблем верховенства права. Особливу увагу приділено світоглядно-методологічним підходам до осмислення права, універсальності та культурній різноманітності у тлумаченні прав людини. Філософія права розглядається як сфера живої співпраці юристів і філософів.

Третій розділ книги, іменованій «Всесвітні конгреси з філософії права (2003–2009)», дає уявлення про глобальну саморефлексію правової реальності. Текст свідчить, що сучасник і учасник цих форумів, С. Максимов вміє почути, зрозуміти й прийняти думки інших.

¹ Максимов С. І. Філософія права: сучасні інтерпретації / С. І. Максимов. – Х. : Право, 2010. – 336 с.

Авторське осмислення С. Максимовим «думок про думки» є проникливим, чуйним та непідробно зацікавленим. Він демонструє здатність відкликатися на альтернативні способи концептуалізації, різноманітність філософсько-правових інтерпретацій, випадки зіткнення парадигм. С. Максимов стверджує (і з цим не можна не погодитися), що участь у дискусіях як національного, так і міжнародного рівня (як безпосередня, так і опосередкована — у вигляді аналізу позицій та аргументації за публікацією матеріалів), є найкращою школою мислення. В основі його розуміння цілісності філософсько-правового контексту лежить принцип толерантності. Автор визнає, що саме ці конгреси зумовили напрями його досліджень за останні сім років.

Максимум точності в передачі сучасних ідей і значущих точок зору створив фон для обґрунтування ряду взаємопов'язаних положень, які надали можливість поєднати різні інтерпретації в рамках єдиного філософсько-правового контексту.

Не залишаючи вітчизняну юридичну спільноту за дужками світового процесу розвитку, у четвертому розділі своєї книги С. Максимов надає переклади праць провідних зарубіжних філософів права: Роберта Алексі та Юргена Габермаса (Німеччина), Мануеля Атієнзи та Франсіско Лапорти (Іспанія), Євгена Булігіна (Аргентина) та Енріко Паттаро (Італія). На його думку, «кожен із цих авторів є живою легендою, а їх тексти — справжньою школою правової думки».

Сучасна філософія права обіймає все і приймає всіх. Багато несподіваних зближень/розходжень інтерпретацій науковців різних регіонів світу та представників різних культур виявляє загальність і всевітність тенденцій її розвитку. Дуже корисний синтез. Він допомагає відчутти рухливий баланс філософсько-правової рефлексії, побачити її інтертекстуальність.

Філософсько-правова рефлексія за визначенням відрізняється від буденної монументальним масштабом, вона стосується найбільш загальних і фундаментальних питань (онтологічних, етичних, епістемологічних тощо). Спроби поєднати в цілісній картині величезний і багатогранний матеріал завжди загрожують небезпекою спотворення деталей. Нічого не поробиш, такою є ціна, яку доводиться платити за «картини з великим охопленням», але вони є необхідними. Досить ймовірно, що інші фахівці знайдуть упущення та неточності, та оскільки для мене це дуже близький і цікавий текст (як і попередня книга автора «Правова реальність»), хочу продовжити саме в рамках широкого діапазону згоди з автором.

Кожен проблиск розуміння правової реальності є адекватним, а кожен поглиблюючий проблиск — ще більш адекватним. Цей текст — партитура сенсів. Відкритість автора новому і майстерна наукова рефлексія перетворюють спілкування з цією книгою у справжнє задоволення й інтелектуальну насолоду. Навіть на фотографіях, не кажучи вже про картини і тексти, «об'єкт» завжди відображає особливості авторського сприйняття.

Безперечною перевагою є авторська мова: проста і багатогранна водночас. Сказати просто про складне — рідкісний дар. А тим більше — сказати цікаво. Прихильник діалогу і полілогу не тільки у філософському, а й у мовному просторі, С. Максимов користується різними мовами (російською, українською, англійською), що значно розширює діапазон сприйняття (і його тексту, і ідей, які він трансліює) оскільки читачі, які думають на цих мовах, можуть краще зрозуміти важливі семантичні нюанси.

Нова книга С. Максимова доводить не тільки любов автора до філософії права, а й прихильність до всіх щирих намагань будь-яких дослідників осягнути сенс, напрями та перспективи розвитку права. Знавець семантичних тонкощів, проникливий і відкритий у своїх об'ємних інтерпретаціях, він завжди залишає місце для роздумів і співтворчості, запрошуючи стати співучасником розширення наукового простору.

З гарною книгою вас, юристи!

О. Атоян,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка,
доктор юридичних наук

Сучасне обличчя юснатуралізму: теоретичний та практичний ракурси

Протягом останніх років в українській юриспруденції відбувається своєрідний ренесанс природно-правового розуміння. Про це переконливо свідчить як доволі велика кількість публікацій, присвячених даній темі, так і широке коло вчених, які — з різних причин — проголосили про свою відданість цій поважній правовій традиції.

Незважаючи на високу популярність природно-правового розуміння серед науковців, сама теорія юснатуралізму й дотепер містить чимало